

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

14. De superstitione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

tibus maledicebat . Idem esse dicendum de bestiis . Ex his habes, quid de blasphemia sentiendum est . Aliud est peccatū contra hoc præceptum, quod impietatis dicitur, & est oppositum honori, quem debemus Sanctis, & Deo, sicut blasphemia est opposita laudi. Pietas enim est, qua Deum, & Sanctos reueremur : cum igitur ipsos in honoramus, dicitur peccatum impietatis: unde, imagines conculcare, reliquias Sanctorum spernere, opera in Deum iniuriosa facere ad hoc spectant peccatum, cui si error accedat intellectus, est etiam hæresis : secus non, vt supra.

De Superstitione.

CAPVT XIV.

Aliud est tertium peccatum superstitionis. Est autem superstitio, vana, seu falsa religio. Religio enim virtus est debitum cultum Deo exhibens : contra quam est superstitio, indebitum cultum exhibens.

Huius duplex est genus iuxta duos modos, quibus indebitè cultus exhiberi potest.

Vnus est, cum Deo vero cultum exhibemus, non eo modo, quo exhibendus est. Alter, cum cultus exhibetur Deo falso, cui exhibendus non est. Prior superstitio duas habet species. Altera est, cum Deo exhibetur cultus falsus, vt qui Deo modò vellet offerre sacrificia veteris legis: nunc enim sunt falsa, quia tunc significabant futuram mortem Christi, quæ iam non est futura. Similiter, quia alicuius sectæ infidelium ceremonias vellet exhibere Deo, talis Deo exhiberet cultum, sed non eo modo, quo debet, & dicitur cultus perniciosus, & est mortale peccatū. Ad hoc peccatum reducitur illud, quo quis falsas reliquias supponit pro veris, decipiens alios; & qui falso dicit imagines has, vel illas fecisse miracula, vt eleemosynas suscipiat à populo. Altera species est, cum Deo exhibetur cultus superfluus, qui dicitur ille, qui non ordinatur ad Spiritum, & qui additur vltra consuetudines Ecclesiarum : unde, qui multiplicat Alleluia, cum dicendum est vnum, additque super ea, quæ in ceremoniali sunt, cultum exhibet superfluum : talis tamen superstitio non est mortale, sed veniale tantum, nisi ex contemptu fiat. Superstitio autem ea, quæ cultum quidem exhibet, sed non cui exhibendus est, quinque sub se includit

spe.

species, Idololatriam, Magiam, Diuinationem, Vanam oblationem, & Maleficium. De singulis agere oportet.

Est igitur Idololatria, diuini cultus erga falsum Deum, prohibitio. Colere enim pro Deo eum, qui non est Deus, aut ipsum laudando, aut inuocando, aut sacrificando, aut etiam modo se prosternendo, idololatrare est. Est autem idololatria per se opposita religioni; tamen ex adiuncto, & concomitantia opponitur fidei. Sicut enim vera adoratio non est, nisi prius præcedat in intellectu, qua illius excellentiam recognoscimus, cui nos subiicimus, ita etiam adoratio falsa, quæ est idololatria, non est, nisi error in intellectu præcedat, quo dignum honore iudicamus Deum falsum, cui idololatria se prosternit. Vnde fit, vt idololatria sit peccatum subiectum excommunicationi in Cæna Domini, vt hæresis. Cum verò non est error in intellectu, si verè iudicat homo, illud, quod adoratur, esse tali honore dignum, sed timore, vel alia passione moratur, adoratur, & colitur, tunc non est propriè idololatria, sed dicitur exterior idololatria: & quamuis sit in foro exteriori subiecta excommunicationi, quia præsumitur etiam interior, & cum errore, tamen in foro interiori non habet anexam excommunicationem, vt superius diximus de hæresi. Vtriusque tamen modo est peccatum mortale.

Alter species est Magia. Videtur autem sic posse describi. Est potestas inordinata faciendi quod supra naturam est. Dupliciter fieri potest aliquid supra naturam: vno modo diuino auxilio supernaturali adiutis; & hoc ad potestatem miraculorum spectat; altero verò, auxilio demonis: & hoc ad Magiam spectat. Et aduerte, quòd Magia per finem distinguitur ab alijs superstitionis speciebus dicendis: nam Magia est, qua homo facit mirabiles effectus, & supra suam naturalem potestatem, hoc solo animo, vt potens videatur, & magna, & mirabilia faciens.

Aduertendum vltèrius, quòd licet homo videatur ista magna facere, aliqua potestate in se existente, verè non facit, sed dæmon est, qui ista ad suum imperiũ facit: nec Magia habet aliquam potestatem super dæmones, vt cogat eos ista facere, sed lingunt ipsi se cogi imperio eius, vt magis recipiant, quamuis aliquando, potestate alterius dæmonis superioris, cogantur, vt homini alicui pareant. Dæmones autem nullam per se habent efficaciam faciendi effectus hos, qui in Magia videtur, sed tripliciter tantum dæmon operatur.

Vno modo, iam effectus per naturam, aut artem factos aliunde transfundendo: habet enim potestatem super omnia ista inferiora, quantum ad motum localem. Vnde, si facit hic serpentem, vel aliud apparere, alijs ex locis portat: est enim ei mirabilis agilitas, ut ictu oculi innumera milliaria peragat.

Altero modo, ista facit, de nouo faciendo, non per se, sed occultè applicando causas naturales, & accelerando actiones earum. Est etenim peritissimus: cognoscit enim omnes naturas omnium lapidum, herbarum, animalium, & rerum vniuersi, & proprietates earum, & vbi inueniantur. Vnde sæpè facit arborem nasci breuissimo tempore, applicando semen, & omnes causas alias; sæpè fructus, sæpè animalia, Sæpè sanat etiam dæmon, occulta medicamenta adhibendo, vel intra corpus se immiscendo, & humores expellendo.

Tertio modo, operatur ista, sensus deludendo, & hoc dupliciter.

Vno modo, proponendo sensibus vera obiecta, non qualia apparent, sed ex aère condensato: vnde sic aliquando facit apparere serpentes, dracones, animalia etiam multa, quæ non sunt vera, sed ex aère condensato confecta, & per ipsum dæmonem mora.

Altero modo, ipsosmet sensus impediendo, ne videantur exteriora, & imaginationem hominum mouendo, ut appareat illis, res illas illic esse, quæ verè non sunt, sicut fit, cum homo somniat. His modis dæmon multa operatur ad vocem & petitionem Magorum.

Aduertendum tertio, quod frequenter est pactum dæmonis cū Mago. Explico. Pactum est promissio facta ab homine dæmoni, & a dæmone homini: promittit enim homo obedientiam dæmoni, & negationem diuinorum præceptorum, & sacramentorum: promittit dæmon, se omnia illa facturum; & quò magis promittit homo, eò etiam dæmon. Hoc pactum dupliciter fit. Aliquando cum ipsomet dæmone, qui visibiliter apparet, & fœdus inicit. Aliquando fit medio aliquo homine: ut cū quis per aliquè Magum tale facit pactum. Pactum autè cum dæmone dupliciter solet fieri. Vno modo solenniter, ut cum dæmon apparet visibiliter in folio suo sedes, cum cetera aliorum dæmonum, coram quibus fit tale pactum. Altero modo, priuatim, ut, cū fit pactum absque solennitate sola enim tacita inuocatione fit, cum homo vritur illis me-

dijs, quibus Magi solent uti, ad faciendos effectus tales, sed tamen nouum intercedit pactum.

Est autem generaliter obseruandum, tacitam dæmonis inuocationem esse, cum homo intentat aliquid facere per ea, quæ nec ex se, nec ex virtute supernaturali tales possunt producere effectus. Vnde his modis maximè ista inuocatio contingit.

Primò, cum verba dicuntur, in quibus voces aliqua non significatiua sunt.

Secundò, cum characteres, & figura alia à signo Crucis, & figura ouales, quadrangula, vel similes sunt.

Tertiò, cum miscetur aliquod falsum: vt, quòd Christus habuit febres, vel alia; vel apocripa, vt fictæ alibi historiae,

Quartò, cum apponuntur conditiones inutiles ad tales effectus: vt, cum feruntur verba sacra scripta in carta tali, vel tales herbae, tali, vel tali die, & hora decerpæ, & alia huiusmodi.

Quintò, cum effectus excedunt virtutem illius medi: vt quando quis promittit alios recessuros in gratia; non posse lædi ab inimicis, & alia huiusmodi. His modis est inuocatio tacita dæmonis: & Magia aliquando (licet raro) fit cum tali inuocatione, absque pacto.

Aduertendum quartò circa huiusmodi peccati grauitatem. Magia sæpè est hæresi coniuncta, aliquando autem sine hæresi est. Tunc est coniuncta hæresi, cum error contra fidem est in intellectu, accedente pertinacia. Vnde magus examinandus est, quid credat, an credat dæmones dignos esse aliquo honore, posse aliquid facere absque diuina permissione, in alia via se bonum ab eis recepturum, semper vera dicere, & alia huiusmodi. Cum enim aliquod horum esse creditur cum pertinacia, id est, cognoscendo esse contra Ecclesiam, est hæresis, & tunc est Magus excommunicatus. Cum verò non est error in intellectu, est absq; hæresi; sed est horrendum peccatum mortale, cum intercedit dæmonis pactum: non autem excommunicationi latæ expositum est, licet Magus sit excommunicandus, vt habetur 26. q. 5. At qui ipsos magos consulit, & qui petit opera eorum, excommunicatus est, vt habetur ibi. c. si quis etiam. Ista excommunicatio nulli reseruatur. Cum verò est magia cum sola tacita inuocatione, est etiam mortale. Cum tamen est ignorantia, quia homo nescit ibi inuocari dæmonem,

nem, veniale est, donec ab aliquo aduertatur, vel per se cognoscat: tunc enim esset mortale.

De Diuinatione.

CAPVT XV.

TERTIA species est diuinationo: est autem hæc, enunciatio inordinata eorum, quæ per naturam cognosci non possunt, id est scire ea, quæ homo naturaliter cognoscere non potest. Tamen per diuinam reuelationem, non est diuinationo. Ea tamen scire modo inordinato, & dæmonis inuocatione, ad diuinationem spectat. Maxime autem hæc hominis naturam excedunt. Primum, ea, quæ à Diuina voluntate sola pendent, qualia sunt mysteria gratiæ, quod hic saluetur, ille condemnetur, & alia huiusmodi. Secundo, quæ pendent ex liberrate hominis, & nondum futura sunt. Tertio, quæ sunt futura contingentia, & ita possunt non euenire, vt euenire. Quarto, quæ sunt occulta, vel absentia, vt homo per se cognoscere nequeat. Velle aliquid horum scire modo inordinato, pertinet ad diuinationem.

Aduertendum tamen, quod nec dæmon scit certò ista, sed primò, coniectura quadam, ex longa experientia, quam habet, & ex subtilitate ingenij sui, qua conditiones singulorum & inordinationes cognoscit, & plus minusve cõijcit, quid sint facturi. Secundo, ex reuelatione Angeli boni: permittit enim Deus ipsi dæmoni aliqua manifestari. Tertio, aliquando res, quas prænunciat, erant naturaliter euenturæ, vel certæ futuræ, non tamen videntur euenire nisi contingenter, & sic videtur etiã enunciare contingentia. Nam sæpè dæmon secretum morbi alienius intuetur, & cognoscit naturale tempus mortis, quod alteri prænuncians, videtur contingens dicere. Sæpè etiam nunciat ruinas domorum, quia occultas causas ruine operantes vider. Sæpè etiam annunciat quæ ipse facturus est. Quarto, ex naturalibus multa scit, propter magnam scientiam naturalem suam, & Astrologiam, qua pluias, pestes, eclipses, & alia potest prædicere. Hoc modo diuinatores suos decipit. Est autem duplex genus diuinationis. Alterum est, in quo inuocatur aperiè dæmon, vt dicat occulta: quæ inuocatio solet esse multi-plex, iuxta modos multos, quibus solet dæmon respondere. Aliquando per fectas, & apparentes figuras, & dicitur Præstigiũ.